

ලිංග හෙදයන් සමග සිංහල ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යයේ විකාශය

ශ්‍රී ලංකා විද්‍යාදය විශ්වවිද්‍යාලයේ සිංහල අධ්‍යයනාංගයේ විමල විජයසූරිය විසිනි.

සිංහලයෙහි දී ස්ත්‍රී ලිංග නාමයන් අතර විභාග කළ හැකි ප්‍රත්‍යය ඇත්තේ අති-සුළුපයෙකි. ස්ත්‍රී නාම ගණයට අයත් පද රූප රාශියක් පුරාණ ඉන්දු ආයතී යුගයේ සිට ශබ්ද භාෂිත, ස්වර සාමාන්‍ය හා විපර්යාසාදිය නිසා අනුක්‍රමයෙන් සරල වෙමින් ආබවට මධ්‍ය හා නූතන ඉන්දු ආයතී භාෂා ප්‍රස්තරයන් ගෙන් ද සාක්ෂ්‍ය ලැබේ. මේ අයුරින් ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යයන් ගේ විකාශය ද ලිංග හෙදය පදනම් කොට සිදු වූ හෙයින් ඒ ඒ යුගවල ලිංග හෙදය පිළිබඳ කල්පනාව ද මෙහි දී සාමාන්‍යයෙන් විමසුමට භාජන විය යුතු ය.

ආයතී ගණයේ භාෂාවල ලිංග හෙදය පද විද්‍යාවටත් (MORPHOLOGY) නාම හා විශේෂණයන්ගේ කාරක ප්‍රයෝගයටත් සම්බන්ධ ව්‍යාකරණ අංගයෙකි. නාම වර-නැඟීමේ දීත් කාරක ප්‍රයෝගයේ දීත් භාෂාවේ ලිංග හෙදයක් ඇති බව ප්‍රකාශ වේ. ලිංග හෙදය ද සෙසු ව්‍යාකරණාංග මෙන් ම අර්ථ විචාරය පදනම් කොට ගනු ලබන්නක් නොවේ. එහෙයින් එය භාෂාවේ පද රූප ආශ්‍රිත ධර්මතාවක් ලෙස පිළිගනු ලැබේ.

ඉන්දු ආයතී භාෂාවන් ගේ ලිංග හෙදයෙහි සවභාවය හා පදනම ගැන විමසීමේ දී ඒ පිළිබඳව වාග්වේදීන් විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද පහත දැක්වෙන අදහස් ඉවත දැමිය නොහැකි ය. ඉන්දු ආයතී භාෂාවන් ගේ ලිංග හෙදයෙහි හා විශේෂයෙන් ලංකාවේ සිංහල ප්‍රාකෘත යුගයේ ව්‍යාකරණානුකූල ලිංග හෙදයෙහි සවභාවය සහ එහි ඓතිහාසික වැඩිම තේරුම් ගැනීමෙහි ලා ඵකී මතාන්තර බෙහෙවින් ප්‍රයෝජනවත් හෙයිනි.

පුරාතන ඉන්දු ආයතී ලිංග හෙදය

ඇතැම් නාමයන්ට ලිංග හෙදය ලැබෙන අන්දම අනුව පු. ඉ. ආ. භාෂාවලට ආවේණික ව්‍යාකරණ ලිංග සිද්ධාන්තය (A Theory of Grammatical Gender) ආරම්භයේ දී ස්ත්‍රී පුරුෂත්වය මුල් කොට පහළ වන්නට ඇතැයි සමහරු කල්පනා කරති.¹ එහෙත් එය සර්වත්‍රවර්තී නීතියක් වශයෙන් යොදා ගත නොහැකි බව පැහැදිලි ය. ඒ මතයට විරුද්ධව යන වචන විශාල සංඛ්‍යාවක් පුරාතන ඉන්දු ආයතී භාෂාවල දක්නා ලැබෙන හෙයිනි. නිදසුනක් වශයෙන් “දරා:” (අඹුවෝ) පුල්ලිංගයෙන්, “මිත්‍රම” (මිතුරා), “කලත්‍රම” (භායතීව) නපුංසක ලිංගයෙන් එසේම අප්‍රාණි “අශ්මන්” (ගල) “පර්වත” (කන්ද) පුල්ලිංගයේ සහ “දාශද්” (ගල) “ශිලා” (ගල) ස්ත්‍රී ලිංගයෙන් යෙදී ඇති ආකාරය දැක්වෙයි. පු.ඉ.ආ. ලිංග හෙදය ස්ත්‍රී පුරුෂත්වය මුල් කොට ඇති විණි නම් පාෂාණ වාචී යටොක්ත පද නපුංසක ලිංග විය යුතු ය. පුරුෂාර්ථයක් නැති “අශ්මන්” පුල්ලිංග විමත්, ස්ත්‍රී අර්ථයක් නැති “දාශද්” ස්ත්‍රී ලිංග විමත් ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවයෙන් තොර වෙනනා හා ද්‍රව්‍ය වාචක පද රූප කොටසක් ස්ත්‍රී හෝ පුල්ලිංග විමත් වැනි කරුණු සලකා බැලීමේ දී මේ යුගයේ භාෂාවල පැවැති ලිංග හෙදය ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවය පිළිබිඹු කරන්නක් ම නොවන බව පැහැදිලි ය. එය භාෂාවේ වචන හා කාරක ප්‍රයෝග භාවිතයේ දී පොදු වශයෙන් පිළිගත් පද රූප පිළිබඳ අදහසක් පමණි. එහෙත් මේ භාෂාවල භූයෝවෘත්තිය නම් වචන වැඩි ම සංඛ්‍යාව පුරුෂාර්ථවත් වූ විට පුල්ලිංග හා ස්ත්‍රී අර්ථවත් වූ විට ස්ත්‍රී ලිංග ද අවෙනන හෝ අප්‍රාණි වූ විට නපුංසක ලිංග ද වීම ය.

1. Otto Jespersen—The Philosophy of Grammar (Lond., 1958)—p. 228 s. 4. Language (Lond., 1922), p. 346 xviii—s. 6.

ලිංග හෙදයන් සමග ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යය

මෙය ලිංග හෙදයේ අවස්ථා දෙකක් විය හැකි ය. වාච්චාර්ථය නො සලකා පැවැති (වාචකරණ) ලිංග ව්‍යවහාරය සහ එය ක්‍රමයෙන් වාච්චාර්ථය අනුව හැඩ ගැසීමේ (අර්ථ-චානුගත) ලිංග ව්‍යවහාරය වශයෙනි.

මින් ව්‍යාකරණ ලිංග ක්‍රමය පුරාණතර බවත් එහි මූලාවස්ථාව වශයෙන් ස්ත්‍රී පුරුෂ භාවාදිය පදනම් කරගත් ස්වාභාවික (අර්ථානුගත, Notional) ලිංග ක්‍රමය දැක්වීම නුසුදුසු බවත්² ඒ අනුව පිළිගත හැකිය. එහෙත් වාච්චාර්ථය (—තෘ=මාතෘ, පිතෘ හ්‍රාතෘ, දුහිතෘ—), පදන්ත ස්වරාදිය (මාලා, නදී, නෙත්‍ර, ජනනා—) සහ උභය විමුක්ත (—දරා:, මිත්‍රම්, කලත්‍රම් -) යන වර්ග කිරීම් මත විභාග කරන ආචාර්ය ඩී. ජේ. විජයරත්න³ වෛතසික හා ද්‍රව්‍ය වාචී නාම රාශියක් ලිංගත්‍රය හඳුනා කරන හෙයින් පු.ඉ.ආ. භාෂා යුගය කෙටිල ව්‍යාකරණ ලිංග ඇත්තකැයි කල්පනා කරයි. එකල අර්ථාන්විත ලිංග හෙදයක් කාරක ප්‍රයෝගයෙහි තබා නාම, විශේෂණ හා සර්ව නාමයන් ගේ රූප මාලාවල ද නැති හෙයිනි. එහෙත් මේ ව්‍යාකරණ ලිංග හෙදය ම කලාතුරෙකින් පුරුෂත්වය හා පුල්ලිංගයන්, ස්ත්‍රීත්වය හා ස්ත්‍රී ලිංගයන් අප්‍රාණීත්වය හා නපුංසක ලිංගයන් අතර අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධය පෙන්වන බවක් ද ඔහු පිළිගනිති. මෙය පුරාතන ව්‍යාකරණ ලිංග ක්‍රමයේත් පසුව විකාශනය වූ අර්ථාන්විත ලිංග ක්‍රමයේත් යන දෙකෙහි ම එකඟ බවක් ඇති කිරීමේ ජන රූපීය පෙන්වීම් යි ඒ අනුව තීරණය කළ හැකි ය.

පුල්ස් බ්ලොක් මේ අර්ථාන්විත ලිංගය කෙරෙහි වූ ජන රූපීය සංස්කෘතයෙන් උපුටා ගත් නිදසුන් මගින් ද පෙන්වා දී ඇත.⁴ පුරාතන අප්‍රාණී නාමවලට අයත් පුල්ලිංග රූප කල් යාමේ දී අප්‍රාණී නපුංසක ලිංග නාමවලට පෙරළෙමින් ද්විලිංග බවට හෙවත් වෛකල්පික වශයෙන් ලිංග දෙකින් කුමක හෝ යෙදීම නිවැරදි බවට පත් වීම ය. (මෙය ක්‍රි. 2 වන සිය වසින් පසුව සිංහලයෙහි ස්ථාවර ලක්ෂණයක් බවට පත් වූ අර්ථානුගත ලිංග ක්‍රමයේ මුල් අවස්ථාව දක්වන හෙයින් ඉතා වැදගත් වෙයි.)

ගෘහ [ගෙය]—පුං, නපුං.	රාශි—ස්ත්‍රී, නපුං.
ත්‍රිශූණ—පුං, නපුං.	ත්‍රිව [ත්‍රිපද ශෙලාක] පුං, නපුං.
වාර—පුං, නපුං.	හිංශු—පුං, නපුං. උඩු—ස්ත්‍රී, නපුං.

ඉතා පැරණි ව්‍යාකරණ ලිංග ක්‍රමයට අයත් පුල්ලිංග හා ස්ත්‍රී ලිංග අවෙනන නාම, මුල් ලිංගය එසේ ම නිබිය දී අර්ථාන්විත ලෙස සැලකිය යුතු අප්‍රාණී වාචක නපුංසක ලිංගයට පත් වූ අයුරු මින් ප්‍රකාශ වේ.

මධ්‍යතන ඉන්දු ආර්ය ලිංග ක්‍රමය

ම.ඉ.ආ. යුගයේ ද මේ පුරාතන ව්‍යාකරණ ලිංග ක්‍රමය ආරක්ෂා විය. එහෙත් නාම පද සරල වීම හා ඒවා ව්‍යාකරණ නීතිගත කිරීමත්, සාදාශ්‍රය රූප සඳහා ජන රූපීයත් බල පෑමෙන් එය තව තවත් ව්‍යාකූල විය. අශෝක ලිපි, පාලි හා අනෙක් ප්‍රාකෘත භාෂාවලත් මෙය සුලභ ලක්ෂණයෙකි.

නැගෙනහිර අශෝක අකාරාන්ත පුං-නපුංසක ප්‍රථමා එක වචනයේ විභක්ති ප්‍රත්‍යය ‘-එ’ යනු ය. එය ම මාගධී, අර්ධ මාගධී ප්‍රාකෘතවල ද දක්නා ලැබේ. නපුංසක ‘-අස්’ අන්ත නාම පාලි වැනි මධ්‍යතන ප්‍රාකෘතවල දී පුල්ලිංගයෙහි ද වරතැහෙන්නට වූ බව පෙනේ. පුරාතන ඉන්දු ආර්ය යුගයේ පුල්ලිංග නපුංසක ලිංග නාම පදවල වෙනස බෙහෙවින් දක්නා ලද්දේ ප්‍රථමා ද්විතීයා විභක්ති රූප දෙකෙහි දී ය. එනම්, තෘතීයාදී

2. J. Vendrys—Language (Lond., 1931), p. 12.
 3. D. J. Wijayaratna—History of the Sinhalese Noun (HSN.), (1956), p. 32, s. 15.
 4. J. Bloch—Indo-Aryan (1936), pp. 150-1.

විමල විජයසූරිය

සෙසු විහක්ති රූපවල දී පුං-නපුංසක ලිංග දෙක ම එක ම විහක්ති රූපයක් ගන්නා බව ය. එ බැවින් පුරාතන ඉන්දු ආයතී යුගයේ දී පුං-නපුංසක ලිංගවල රූප හෙදය ඉහත දැක්වූ පරිදි ප්‍රථමා ද්විතීයා (විහක්ති) දෙකට සීමා වීම මධ්‍යතන යුගය වන විට වෙනස් වන්නට යාමෙන් පුං-නපුංසක ලිංග දෙකෙහි සම රූපතාවක ආරම්භය සිදු විය. (මනෝ, වාසෝ) එම සමරූපතාව අශෝක ප්‍රාකෘතයෙන් ද ප්‍රකාශ වේ.

“න කිඤ්චි ජීවං ආරභිජතා ප්‍රජුහිතව්‍යං”⁵
 “පියදසි ලාජ හෙවං ආභා”⁶

සිංහල ප්‍රාකෘතයෙහි ඇති පුනෙ, රජෙ යන පුංලිංග වචනවලත් ලෙණෙ, දනෙ ආදී නපුංසක ලිංග වචනවලත් ඇත්තේ මධ්‍යතන ඉන්දු ආයතී යුගයේ ඇති වූ මේ විකාශනයේ ම නිෂ්ටාවශෙෂයෙනි. ලිංග ව්‍යාකූලත්වයටත් ඒ මඟින් සත්‍රී ප්‍රත්‍යයේ විකාශනයටත් තුඩු දුන් මේ භාෂා ලක්ෂණය පුරාතන සිංහල යුගයෙහි සිට ව්‍යාප්ත වූ අර්ථාන්විත ලිංග හෙදයේ ද මූලාවස්ථාව ලෙස සැලකිය හැකි නිසා එය තව දුරටත් විමසා බැලීම වැදගත් වෙයි.

පුරාතන ඉන්දු ආයතී භාෂාවන්හි ව්‍යාකරණ ලිංගයට අයත් හෙයින් පුල්ලිංග හා ස්ත්‍රී ලිංග වැ පැවති අප්‍රාණී නාම පද කීපයක් මධ්‍යතන යුගයේ දී නපුංසක ලිංගයට පෙරලී තිබේ. සං. ‘පර්වත’, ‘ආමු’ ආදිය පුල්ලිංග වුව ද පාලියෙහි (පබ්බත, අම්බ) නපුංසක ලිංග විය. සං. ‘සාකු’ පුල්ලිංග වුවද එය (උකු) පාලියෙහි ස්ත්‍රී ලිංගයටත් පසුව නපුංසක ලිංගයටත් වෙනස් විය. මින් පෙනෙන්නේ මුල් යුගයේ පැවැති ව්‍යාකරණ ලිංග ධර්මතාව මධ්‍යතන යුගය වන විට කිසි යම් පරිණාමයකට මුහුණ දුන් බව යි. ඉහත දැක්වූ සාධකවලින් තව දුරටත් ප්‍රකාශ වන්නේ අර්ථානුගත ලිංග ක්‍රමය සඳහා පැවති ජන රූපිය විය හැකි ය. එහෙත් අර්ථානුගත ලිංග ක්‍රමයට හුරු වීමේ පමණක් නොව, එය ඉක්මවා යමින් ලිංග ව්‍යාකූලත්වය සිදු වීමේ ලකුණු ද මධ්‍යතන යුගයේ භාෂාවල දක්නා ලැබේ.

මේ අනුව පු.ඉ.ආ. ලිංග ක්‍රමය ම.ඉ.ආ. යුගයේ දී බෙහෙවින් ම ව්‍යාකූල වූ බවට සාධක ලැබෙන්නේ අර්ධමාගධියෙනි.

I. සංස්කෘත හලන්ත නපුංසක නාමයන් අර්ධමාගධියෙහි මනෝ - මනෙ, වඅඹ - වඅඵ [—තපස්], කම්මේ, ධර්මේ ආදී වශයෙන් පුල්ලිංග ව ද,

II. සංස්කෘත අකාරාන්ත නපුංසක නාම අර්ධමාගධියෙහි අර්ථ, යානෙ, රයනෙ, විරියෙ, දංගනෙ, මරණෙ, රුවා, වනා ආදී වශයෙන් පුල්ලිංග ව ද භාවිත විය.

පු.ඉ.ආ. ලිංග ක්‍රමය මෙහි දී බොහෝ දුර වෙනස් වීමෙන් ව්‍යාකූලත්වයට පත් ව ඇතත් ඉන් ව්‍යාකරණ ලිංග ක්‍රමය තව-තවත් ස්ථාවර වීමක් මිස පසු කාලයට අයත් අර්ථාන්විත ලිංග ක්‍රමයට නැඹුරු වූ බවක් මෙයින් කෙළින් ම ප්‍රකාශ නො වේ. අප්‍රාණී නපුංසක ලිංග පද පුල්ලිංගයට පත් වීම අර්ථාන්විත ලිංග ක්‍රමය නොවන හෙයිනි. ඉහත දැක්වූණු ප්‍රථමා එක වචන ‘-ඵ’ විබත පුල්ලිංගයට පමණක් නොව නපුංසක ලිංගයට ද සාධාරණ වේ ය යන බිලොක් මතය පිළිගන්නේ නම් මෙහි දී ලිංග ව්‍යාකූලත්වය ගැන ප්‍රශ්නයක් නැත. ඇත්තේ ලිංග හෙදය පිළිබඳ වෙනසක් නොව පොදු ප්‍රත්‍යයකි.

5. Hultzsch—*Corpus Inscriptionum Indicarum*, vol. I, p. 1, s. 3.

6. *ibid.*, p. 122.

ලිංග හෙදයන් සමග ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යය

සංස්කෘත ස්ත්‍රීලිංග නාම අර්ධමාගධියෙහි දී පාලසො, දිසො, සරඹ, ධාල [<ශාබා) යයි පුල්ලිංග වූ සේම, සංස්කෘත පුල්ලිංග හලන්ත නාම මෙහි දී සීමා, අද්ධා, සෙමිහා උම්භා යයි ස්ත්‍රී ලිංග විය. සංස්කෘත නපුංසක නාම අර්ධමාගධියෙහි ගිම්භා, හෙමන්තා, වාසා [<වර්ෂා:] ගරිමා ය යි ස්ත්‍රී ලිංග ව ද පෙනේ.

පසු කාලයේදී අර්ථාන්විත ලිංග ක්‍රමය ඇති වීමට මුල් වූ මේ ලිංග ව්‍යාකූලත්වය ගුජරාටී ප්‍රාකෘතයේ ද එයි.

I. සං. පුං. වචන රාශියක් පුරාණ ගුජරාටීයේ⁷ සාමී, ආගී, ගාංඨී, බාංහ, ෂපා, හා වාට යි ස්ත්‍රී ලිංග ව ද

II. සං. පුං. වචන, ගාම, මීංධාං (<බිත්දුම්) යි නපුංසක ලිංග ව ද,

III. සං. පුං - නපුංසක වචන වාර, නිංග, යයි ස්ත්‍රී ලිංග ව ද යෙදී තිබීම ව්‍යා. ලිංග ක්‍රමය ම.ඉ.ආ. යුගයේ දී තව-තවත් අඩුල් වූ බව පෙන්වයි.

මාගධ ප්‍රාකෘතවල හැර සෙසු නූතන ඉන්දු ආයඹ භාෂා හැම එකක ම ව්‍යා. ලිංගය ආරක්ෂාව ඇති බවත් ඉන් බොහෝවක නපුංසක ලිංගය පුල්ලිංගයට හැරී ඇති බවත් දැක්වෙයි. ඉන් මරාටී, ගුජරාටී, සිංහල වැනි සමහරක නපුංසක ලිංගය ආරක්ෂා වී ඇත.

එහෙත් බටහිර හින්දියෙහි 'පෝටී' (<පොත්ටීආ <පුස්තිකා), 'බාන්' (<බන්තා <වාර්තා) ආදිය ස්ත්‍රී ලිංගය ගැනීම ද කාරක යොගයේ දී අතීත හෝ අනාගත කාදන්ත ක්‍රියාව, සම්බන්ධ විභක්තිය හා අනෙක් කුල්‍යාධිකරණ විශේෂණ පද ද ස්ත්‍රී ලිංගයෙන් යෙදෙනු ද දක්නා ලැබේ. නූතන ඉන්දු ආයඹ භාෂාවල භූයොවෘත්තිය ද මෙය යි. නැගෙනහිර මාගධ භාෂා වන බෙංගෝලී, ඇසෑම් සහ ඔරියා යන ආදියෙහි ද එක්තරා ප්‍රමාණයකට තවමත් මේ ස්ත්‍රී ලිංග ක්‍රමය භාවිත වේ. පුරාණ බෙංගෝලී, ආදීමධ්‍යතන බෙංගෝලී, බටහිර හින්දි සහ අපබ්‍රංශ ද මේ ගණයට අයත් වේ. වැටර්ජී (බෙංගෝලී) වර්ෂාවල - ඉ (<ඉකා), -ඊ අන්ත ස්ත්‍රී නාම, බහුල බව පෙන්වා දෙයි⁸ -

'දිටි' (<දිසී *දාසීකා)	'ටංගී' [අත් පොරව]
'සොණෝ හරිතී නාවී'	[රන් පිරු නැව]
'තෝහෝරි කුඩියා'	[ඔබේ කුඩා කුටිය]

මේ භාෂාවල ව්‍යා. ලිංගය පිළිබඳ ආකල්පය ඉතා බලවත් ය. බෙංගෝලී අප්‍රාණි-වාචී භාව, ද්‍රව්‍ය හා කාන්තාම වන කණ්ඛා, නාවී, ආගී, මාලී, ටංගී ආදිය ස්ත්‍රී ලිංග බවට පත් වූයේ ප්‍රත්‍යය හෙතුවෙනි. ආදීමධ්‍යතන බෙංගෝලී යුගයේ දී ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යය ඇති වීම පවා අප්‍රාණි නාමයන් ස්ත්‍රී ලිංගය ගැනීම නතර විය. එහෙත්,

'චූරි ජරී' [මැණික් මුණ ඇති වළල්ල]

වැනි ව්‍යාකරණ ලිංගයේ නෂ්ටාවශේෂ ද මෙයින් පසුවත් භාවිතයේ පැවැති බව ප්‍රකට ය.

7 T. N. Dave—A Study of the Gujarati Language—(Lond., 1935), p. 16.

8 Suniti Kumar Chatterji—The Origin and Development of Bengali Language (Calcutta, 1926), p. 720.

ව්‍යාකරණ ලිංගයේ අභාවය

මුලින් ම ඉන්දු ආර්ය භාෂාවලින් ව්‍යාකරණ ලිංගය ගිලිසුණේ නැගෙනහිර ප්‍රාකෘත-වලිනි. එය ජුල්ස් බ්ලොක් පිළිගන්නේ ව්‍යාකරණ ලිංග ක්‍රමය නැති තිබ්බන බුරුම භාෂාවල බල පෑමක් ලෙස යි.⁹ පුරාතන හා ආදි මධ්‍යතන බෙංගෝලි භාෂාවේ නටබුන්වලින් පෙනෙන පරිදි වැටර්ජි නිගමනය කරන්නේ පුං-නපුංසක සමලිංගයෙන් වෙන් වූ ව්‍යාකරණ ස්ත්‍රී ලිංගය 12 ගත වූයේ තෙක් අබණ්ඩ ව අවුත් 14 ගතකය තෙක් නො නැසී පැවැති බව යි.

ව්‍යා. ලිංගය අභාවයට පත් කළැයි සිතන තිබ්බන බුරුම ප්‍රභාවය ඇසුම් හා නැගෙනහිර බෙංගාලය කුළ ඇත ද, බටහිර බෙංගාල සහ ඔරියාවල නැති හෙයින් එය කෝල් ජාතිකයන් ඊශාණ ඉන්දු ආර්ය ප්‍රාකෘත කථා කිරීමෙන් වූ ප්‍රතිඵලයකැ යි වැටර්ජි¹⁰ අදහස් කරයි. කෝල් භාෂාවේ පුං-ස්ත්‍රී-නපුංසක ය යි ලිංග හෙදයක් නැති හෙයින්, මේ දෙමතය (බුරුම තිබ්බන හා කෝල් ප්‍රභාව) ප්‍රතික්ෂේප කරන ආවායයි ඩී. ජේ. විජයරත්න තමා ගේ නිවැරදි නිගමනය ලෙස දක්වා ඇත්තේ එකී පරිබාහිර බල පෑමකට වඩා නැගෙනහිර ඉන්දු ආර්ය ප්‍රාකෘතවල වූ ගබ්ද හානියෙන් වැඩි ගිය සරල වීම නිසා ව්‍යාකරණ ලිංග හෙදය අභාවයට ගිය බවකි.¹¹ වැටර්ජි විසින් ඉදිරිපත් කළ ව්‍යාකරණ ලිංග අභාවය පිළිබඳ මත කීපයකින් එකක් පමණක් වැටර්ජි ගේ නමින් දක්වා අභාස්ත්‍රීය වශයෙන් ප්‍රතික්ෂේප කරන ආවායයි ඩී. ජේ විජයරත්න වැටර්ජි ගේ අනෙක් මතය වූ සරල වීම තමා ගේ ද නිගමනයක් ලෙස පෙන්වයි.

සිංහල ලිංග ක්‍රමය

පැරැණි ම සිංහල ලෙන් ලිපි අයත් සිංහල ප්‍රාකෘත යුගයේ භාෂාවේ වර්ග දෙකකින් ව්‍යාකරණ ලිංගය පෙනේ.¹² පුං-නපුංසක හා ස්ත්‍රී යනුවෙනි. පු.ඉ.ආ. ඓතිහාසික නපුංසක ලිංග බහු වචන රූප ද මේ අතර දුර්ලභ වශයෙන් යෙදී ඇත. 'පවණි'¹³ හා 'ලෙනනි'¹⁴ යනු ඒ විශේෂ රූප ය. එහෙත් බහුල වශයෙන් බහු වචනයෙහි යෙදුණේ ලෙන, කහවණ වැනි පුං-නපුංසක පොදු රූප ය. මේ අනුව පැරැණි ම සිංහල ප්‍රාකෘතයේ පවා ලිංග හෙදයේ සරල වීම දක්නා ලැබේ.

සිංහල ප්‍රාකෘතයෙහි දක්නා ලද මේ ලක්ෂණ නැ: අශෝක, අර්ධමාගධි හා මාගධි ප්‍රාකෘත සමඟ ද සමාන ය. මේ ආදීම (ව්‍යාකරණලිංග ක්‍රමය ක්‍රි. 2 වන ශත වර්ෂය අග දී ප්‍රාණි අප්‍රාණි දෙ වර්ගයේ අර්ථාන්විත ලිංග ක්‍රමයෙහි බල පෑම නිසා අභාවයට ගියේ ය.

ඉන්දු ආර්ය ලිංග ක්‍රමය විභක්ති ප්‍රත්‍යය හා ඉතා කිට්ටු (INFLEXIONAL) ධර්මයකි. එය නාම ගණ වශයෙන් විභාග කොට ගත යුතු ය. මේ ස්ත්‍රී නාම ගණවලින් වුව ද පුරාතන ලිංග ක්‍රමය අභාවයට යාම සිදු වූයේ ප්‍රාණි අප්‍රාණි හෙදයේ බල පෑම නිසා පමණක් නො වේ. ක්‍රමයෙන් සිදු වූ ප්‍රත්‍යය හානිය ද එහි ලා බල පාත්තට ඇත. එහෙත් ක්‍රි. 10 ශ. පමණ (සාහිත්‍ය යුගය) වන තෙක් ශිලා ලිපිවල රැකී ඇති ස්ත්‍රී ලිංග නාම ප්‍රමාණය ඉතා සුළු ය. එහි ද සියලු විබක්වල වරනැහැණු රූප ද සචල්ප ය. ඒ සචල්පයෙන් වුව ද හැඟෙන්නේ ස්ත්‍රී නාම විශේෂ ලිංගයක් වශයෙන් පෙන්වන ලක්ෂණ ක්‍රමයෙන්

9 J. Bloch—*La Langue Marathi*, s. 180.
 10 ODBL, p. 722.
 11 HSN, p. 34, s. 17b.
 12 HSN, p. 34, s. 2.
 13 *Epigraphia Zeylanica*, E.Z. I, 211.
 14 J.C.B.R.A.S. (N.S.), II, Pt. 11, 139.

ලිංග හෙදයන් සමග ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යය

අතුරුදහන් වූ බව ය. පසුව ස්ත්‍රී හා පුල්ලිංග වරනැගීම් ක්‍රමයේ එකාකාර බව උභ (එකම) සප්‍රාණී ලිංගයක් බවට පත් වූ බව පෙනේ. මේ විට ස්ත්‍රී ලිංගය වූයේ ස්ත්‍රී වාවක නාම ගණය පමණි. ක්‍රි. 10 වන සිය වස තෙක් ලංකාවේ මේ තත්ත්වය පැවැති බව¹⁵ ආචාර්ය ඩී. ජේ. විජයරත්න පෙන්වා දෙයි. එහෙත් පසු කාලයේ දී පුල්ලිංග හා ස්ත්‍රී ලිංගය අතර වෙනස ඇත්තේ උක්තානුක්ත විභක්ති දෙකේ එක වචනයේ පමණි.

පු. ඉ. ආ. ස්ත්‍රී-ආ නාම

සං. ප්‍රාණී '-ආ' අන්ත නාමවල තද්භව රූප වනාහි අනෙක් "-ඉ" ආදි ස්ත්‍රී ලිංග නාම හා ඒවා කාරක වශයෙන් යෙදෙන අන්දම ද සැලකීමේ දී පෙනෙන්නේ ශූන්‍ය (ZERO) ප්‍රත්‍යය සහිත ව හෙවත් ශබ්ද ප්‍රකෘතියෙන් යෙදෙන බව ය. ඒවායේ නාමාන්ත '-අ' ස්වරය "-ආ" උච්චාරණය සඳහා ලෙබ්‍රනගත වූ බව සැලැකේ. ක්‍රි.පූ. 3 ශතකය සිට ක්‍රි. 6 ශතකයේ අග තෙක් හමු වන සෙල් ලිපිවල ස්ත්‍රී '-ආ, අන්ත ප්‍රථමා ද්විතියා එක වචනය හා ශබ්ද ප්‍රකෘතිය ද වන්නේ මෙය යි. ක්‍රි.පූ. 3 ශ. රිටිගල, වෙස්සගිරි ආදි ලෙන් ලිපිවල සිට ක්‍රි. 6 ශතකයේ වෙස්සගිරි¹⁶, නාගිරිකන්ද¹⁷, නිලගම¹⁸ ආදි පර්වත ලිපි, අනුරාධපුර බුද්දපාරිත්ද පුවරු ලිපි¹⁹ යන ආදියේ එන

තිස්, උපශික, කුය, බරිය, පිගල, කමල, අබ

ආදි සුලභ වචන තිස්සා, උපාශිකා, ජායා, හරියා, පිංගලා, කමලා, අභයා ආදි ම.ඉ.ආ. පද රූප වෙනුවට යෙදිණ. තිස් ආදියෙහි විශේෂයෙන් දැක්විය හැකි ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යයක් හෝ ව්‍යාකරණ ලිංග ලක්ෂණයක් හෝ නො පෙනේ. එහෙත් මීට වෙනස් ව, පාලි ආදි මධ්‍ය ඉන්ද්‍ර ආයතී යුගයේ සම්බන්ධ විභක්ති එක වචනය වූ '-ය' විබත (<—ය <—යා:) "-ආ" කාරාන්ත ස්ත්‍රී නාමවලින් ද යෙදී තිබේ. ඒ අනුව නම් ක්‍රි.පූ. 3 ශ. සිට ක්‍රි. 1 ශ. තෙක් පරිණාමයට භාජන වෙමින් පැවැති ව්‍යාකරණ ලිංග යුගයක් හෙළි වේ. වෙස්සගිරි ලිපි ආදියේ එන

විතය, තිගය, පරෙතය, සමණය, උපලය

ආදිය නිදසුනි. (මේවා විත්තය, තිශ්ශය, පරෙතය, සමණය යන ම.ඉ.ආ. පද රූප හා සැසඳෙයි.)

ක්‍රි. 2 ශතකය පමණ වන විට මේ ව්‍යාකරණ ලිංගය අභාවයට පත් වේ. එය අභා- වයට ගිය අයුරු වෙත (<වෙතය), පව (<පවය) අබ (<අබය), සග (<සගය) ආදි රූප සරල වීමෙන් පැහැදිලි වේ. වෙව (<වවිය), පෙන (<පනිය) ආදියෙහි ද ඒකාකාර ලෙස ශබ්ද භාතිය සිදු වී ඇති හෙයිනි.

සං "-ආ" අන්ත අප්‍රාණී ස්ත්‍රී ලිංග නාම ක්‍රි. 1 ශ. තෙක් ව්‍යාකරණ ලිංගය අනුව ස්ත්‍රී ලිංග වශයෙන් පවතින්නට ඇත. ක්‍රි.පූ. 2 ශ. වෙස්සගිරි 'දෙණික' (පා. දෙණිකා වෙනුවට), යෙදිණ. එහෙත් ක්‍රි. 3 ශ; ජෙනවන²⁰ (අසන) හල (පා. සාලා වෙනුවට) යෙදී ඇතත් අර්ථාන්විත ලිංග ක්‍රමය අනුව නපුංසක නාමයක් වීමෙන් ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යය අභාවයට ගොස් ඇත.

15. HSN., p. 38, s. 23.
 16. E.Z., I., 18-20.
 17. E.Z., IV, 123.
 18. E.Z., IV, 294-5.
 19. E.Z., IV, 114.
 20. E.Z., I., 255-6.

“-අ” අන්ත ද්වයක්ෂර පුරාතන හා මධ්‍යතන ඉ.ආ. නාමවල අන්ත ස්වරය සිංහල යේ දී, ක්‍රි. 4 ශ. සිට ක්‍රි. 7 ශතකය තෙක් මූලින් වූ ඉරු ස්වරයේ උච්චයන් (ACCENT) දෙවැන්නේ අන්තය භාවයන් යන හෙතැන් නිසා දුර්වල ව, “-ඉ” බවට පත් විය. (රිටිගල) අබ්, (-අනුලබ්) <සං. අම්බා.

මේ යුගයට (ක්‍රි. 4 ශ. - ක්‍රි. 7 ශ.) අයත් ‘අම්බිකා’ වැනි ත්‍යක්ෂර නාම “අබ්ක” මීස “අබ්” යි වෙනස් නොවන බව මෙහිලා සැලකිය යුතු ය. ක්‍රි. 8 ශ. අන්ත ස්වර ලෝපය තෙක් මේ “-ඉ” අන්තය ඇතත් එය ස්ත්‍රී ලිංගයට පමණක් විශේෂ ප්‍රත්‍යයක් ලෙස සැලකිය නොහැකිය. ඒ අනුව දළි²¹ (-දළි මුගලන) <දයා යන්ත ද මෙකල, ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යවත් නො විය. ක්‍රි. 4 ශ. පසුව වෙනස් වූ වෙව, පෙන, ආදිය ද එයට පෙර (වව්, පනිය, හෝ වව්, පනි වැනි) ස්ත්‍රී ලිංග නාම වශයෙන් පැවති නමුත් පසුව (වෙව, පෙන) නපුංසක ලිංගයට පත් වී ඇත. එහෙත් මේවා වව්, පනිය යනුවෙන් -ය ස්ත්‍රී සම්බන්ධ එක වචනය සහිත පු.ඉ.ආ. සහ ම.ඉ.ආ “-ඉ” අන්ත නාමවලින්, තද්භව වූයේ.

ම.ඉ.ආ. “-ආ” අන්ත නාමවලට අයත් රූප දෙකක් ක්‍රි. 10 සියයේ භාවිත විය. මෙහෙසන (සං.) ‘මහෙෂාණී’ (උසස් කාන්තාව, පාර්වතී) යන්නට සමාන *‘මහෙ-සානා’ යන රූපයෙන් ද, මෙකලට ම අයත් ‘යොන්’ (යුවතිය) මාගධී ‘ජුආනා’ යන්නට සමාන ම.ඉ.ආ. *යුවානා යන රූපයෙන් ද තද්භව විය යුතු ඓතිහාසික (ස්ත්‍රී) රූප ය. (පරණවිතාන ‘යොෂණා> යොන්²² යනු ද සලකන්න).

පු. සහ ම.ඉ.ආ. අප්‍රාණි ස්ත්‍රී ‘-ආ’ නාම ප්‍රාණි අප්‍රාණි ලිංග හෙදයේ බල පෑම නිසා ක්‍රි. 2 ශ. සිට නූතන යුගය දක්වා ම නපුංසක ලිංග ව තිබේ. ‘දළි (මුගලන)’, ‘දළ (මෙය)’, ‘දළි (සිව)’, (ළසන්ද) ලෙසක්, ‘පෙන්’, ‘වෙව’, ‘දෙණි’, ‘සකුර්’, ‘සැන්ද’, (<*සන්-ධියා. ම.ඉ.ආ.), කැබැලි (<*කහල්ලිකා ම.ඉ.ආ.), කුලුණ, යන ආදිය පුරාතන හා මධ්‍යතන ඉ.ආ. ස්ත්‍රී නාමවල තද්භව නපුංසක රූප යි.

-ඉ අන්ත ස්ත්‍රී නාම

මේවා පු.ඉ.ආ. ‘-ඊ’ අන්ත නාමවලින් විකාශනය විය. එහෙත් ඇත්තේ අති ස්වල්පයකි. ‘-ආ’ ස්ත්‍රී නාම මෙන් ක්‍රි. I ශ. තෙක් ව්‍යාකරණ ලිංගය ගෙන ව්‍යවහාර විය. ක්‍රි. පු. 2 ශ. ‘යහගිනි’ (<යහස්වින්-ඊ), ‘රෙවති’ යනුවෙන් එයි. මේ කල ‘අබ්’ හා අනුබ්, අනුරබ් යනුත් ‘-ආ’ අන්ත නාමවලින් විකාශනය වූ පද යි. ක්‍රි.පු. 3 ශ. සිට ක්‍රි. 2 ශතකය තෙක් ව්‍යාකරණ ලිංගය ගත් ‘-ඉ’ නාම රැසක් සබඳ විබත් ගෙන යෙදී තිබේ. “රොණිය, දෙවිය, සමණිය, අනුබිය, අනුරබිය, වව් හා (දක) පනිය” ආදී වශයෙනි. ව්‍යාකරණ ලිංග යුගය ක්‍රි. 2 ශතවර්ෂය සමග අවසන් වූ හයි කියන²³ නමුත් ක්‍රි. 3 ශ. ජෙනවන ලිපියෙහි²⁴ ‘දකපනිය’ යන ව්‍යාකරණ ලිංග රූපය පෙනේ. මේ ව්‍යාකරණ ලිංග ක්‍රමයේ මූලික ලක්ෂණය වූ ම.ඉ.ආ. විහක්ති රූප භාවිතය ගැන ආචාර්ය විජයරත්න මෙසේ කියයි:—

21. E.Z., IV. 294.
22. E.Z., V., 23, (fn. 6).
23. HSN., p. 95, s. 47.
24. E.Z., I., 255-6.

“The case inflexions of the early period (3rd c. B.C.—2nd c. A.D.) are based on the Mid. Ind. Grammatical gender and thus are a direct continuation of the Mid. Ind. case forms together with the Mid. Ind. gender . . . The modification of the inflexional system in accordance with the new notion of gender must have already begun long before the 2nd c. A.D. and slowly but steadily developed in the speech of the people though not readily admitted in the recorded language.”²⁵

සිංහල ව්‍යාකරණ ලිංග යුගයේ දී පුං “-ඉ” කාරාන්ත නාමවල සම්බන්ධ විභක්ති එක වචනයේ විශාල වෙනසක් සිදු වී ඇත. සිංහල ව්‍යාකරණ ලිංග යුගයේ දී “-ඉ” අන්ත පුං-ලිංග සම්බන්ධ එක වචනය ඉහත සඳහන් විස්තරය අනුව මධ්‍ය ඉන්දු ආර්ය ප්‍රත්‍යයෙන් සිටිය යුතු නම් “-ස්ස” “-නො” ආදියෙහි තද්භව විභක්ති රූපයෙන් සිටිය යුතු වෙයි. එහෙත් ලිපිවල ඇත්තේ ආචාර්ය විජයරත්න කියන මධ්‍ය ඉන්දු ආර්ය විභක්ති රූප නොව,

“අසලිය,” “උතිය,” “රකිය,” “ගෙන පිතිය,” “වෙඵය,”

යන රූප වෙසෙසෙකි. ම.ඉ.ආ. සම්බන්ධ විභක්ති එකව. “-ස්ස” “-නො” වෙනුවට මෙහි යෙදී ඇති “-ය” රූපයේ වෙනසට හේතු වූ කරුණු ගැනත් ආචාර්ය විජයරත්න ගේ සැලකිල්ල යොමුවී නැත.

පුරාතන ව්‍යාකරණ ලිංග යුගයේ දී වෙන් වෙන් වශයෙන් දෙ ගණයක් ව පැවැති පුල්ලිංග නාම හා ස්ත්‍රී ලිංග නාම ක්‍රී. 3 ශත වර්ෂයත් සමඟ ප්‍රාණි අප්‍රාණි වශයෙන් ඇති වූ ලිංග හෙදයේ බල පෑම උඩ අර්ථාන්විත ලිංග විශේෂයට පත් විය. එයින් මෙ කල පුං-ස්ත්‍රී ලිංග දෙක ප්‍රථමා එක වචනයේ හැර සෙසු තන්හි දී සමරූපතාවට පත් වී තිබේ. ඒ අනුව පු.ඉ.ආ. සහ ම.ඉ.ආ. ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යයක් ව පැවැති “-ය” විභක්ති රූපය පුරාණ සිංහල ව්‍යාකරණ ලිංග යුගයේ දී පුල්ලිංග නාමවලට ද පොදු වූ බව මෙහි දී නිගමනය කළ හැකිය. එ බැවින් ම.ඉ.ආ. ස්ත්‍රී ලිංග කර්තෘ කරුණාදී එක වචනයට පොදු “-ය” (-යා:) විභක් පස පුල්ලිංග “-ඉ” සහ “-උ” නාමාන්තයන්ටත් මෙසේ පොදු වූයේ ක්‍රී. 2 ශතකයට පෙර වූ ව්‍යාකරණ ලිංග කාලය පවතිද්දී නිසා එය අර්ථාන්විත (NOTIONAL) ලිංග ක්‍රමය බිහි වීමේ ලිපිගත වූ ඉතා ම අගනා ආදීම ලක්ෂණයක් ලෙස නිගමනය කළ හැකි ය. එසේ ම එය ලංකාවේ සිදු වූ ලිංග ව්‍යාකූලත්වය පෙන්නුම් කරන වශයෙන් ද ඉතා වැදගත් වෙයි.

කලින් දැක්වුණු ස්ත්‍රී ‘-අ’ අන්ත නාම මෙන් ම අප්‍රාණි ස්ත්‍රී ලිංග “-ඉ” සහ “-උ” අන්ත නාම ද උක්ත හා කර්ම විභක්තිවල දී ශුන්‍ය ප්‍රත්‍යය (ZERO) ගනී.

- (i) “අඩි බිකු සග නියනෙ”²⁶
- (ii) “යාකු ව බත ව”²⁶
- (iii) “හුනි”²⁷
- (iv) “දක පති දිනෙ”²⁸
- (v) “වව් සග දිනි”²⁹

25. HSN., p. 95, s. 46.
 26. E.Z., III, 154.
 27. E.Z., IV, 281.
 28. E.Z., III, 116.
 29. E.Z., 1, 147.

විමල විජයසූරිය

මධ්‍ය ඉන්ද්‍ර ආයතී යුගයේ දී ස්ත්‍රී ලිංග වූ මේ අප්‍රාණි වාචී නාම ලංකාවේ ආදිම (ව්‍යා. ලිංග) යුගයේ ද ස්ත්‍රී ලිංග වශයෙන් පැවැතිණ. (මෙහි i සහ iv ස්ත්‍රී උක්තයට අයත් 'නියතෙ', 'දිනෙ' යන කර්මකාරක කෘදන්තවල ඇත්තේ ද ස්ත්‍රී ලිංග උක්ත විභක්ති රූප නොව පුං-නපුංසක ලිංග උක්ත විභක්ති එකව '-එ' යන්න ය. එය ලිංග භාවිතයේ ශීච්ලතාව සමග ලිංග ව්‍යාකූලත්වය හා ප්‍රාණි ලිංගවල (=පුංස්ත්‍රී) සමතාව ද තව දුරටත් පෙන්වයි.)

එහෙත් ක්‍රි. 4 ශත වර්ෂය පටන් නාම ප්‍රකෘතිවල අභිග්‍රාහීය සහ මූල ගුරු ස්වරයේ උච්චය ද (ACCENT) නිසා ඒවායේ අන්ත ස්වරය දුච්චව ක්‍රි. 8 ශ. දී අන්ත ස්වර ලොපය සිදු වන තුරු '-අ' කාරාන්ත නපුංසක නාම වශයෙන් භාවිත වූණේ මේ මූල අප්‍රාණි-වාචී ස්ත්‍රී ලිංග "වාපි" 'පත්ති' ආදී නාමවල (වෙව, පෙන යන) පුරාණ සිංහල රූප යි. "වෙස" (තෝති. 4 ශ.)³⁰ සහ "වෙව දක පෙන" "විසිය කභවණ" (ලබුආ. 5 ශ.)³¹ නිදසුනි. 10 සියවස දී දක්නා ලැබෙන්නේ "පෙන්", "බිම", "පෙල්", "දය", "ජය", "බොය", වැනි හලන්ත රූප ය. මේවා ද මූල ස්ත්‍රී ලිංග "-ඉ" අන්ත නාම ගණයකි. ක්‍රි. 10 ශත වර්ෂයට අයත් භාෂාවේ දී නපුංසක ලිංග රූප වශයෙනි, යෙදුණේ. මෙසේ ගුරු ස්වරයේ අභිග්‍රාහීයත් එහි පිහිටි උච්චය නිසා ශබ්දන්තය දුර්වල වීමත් මේ ස්ත්‍රී ලිංගයෙහි අප්‍රාණි ශබ්දවලට පමණක් සීමා වී ක්‍රි. 4 ශ. පටන් මෙසේ සිදු වන්නේ ඇයි දැයි යන ප්‍රශ්නයට මෙතෙක් පිළිතුරු ලැබී නැත.

ක්‍රි. 2 ශත වර්ෂය පටන් අර්ථාන්විත ලිංගයට (හෙවත් මෙ තන්හි දී නපුංසක ලිංග-යට) පත් වීමේ දී පත්ති, වඩිසී, වාපි යන මූල අප්‍රාණි ස්ත්‍රී නාමවල එම විශේෂ (ස්ත්‍රී) ලිංග ලක්ෂණය ද අභාවයට යා යුතු ය. එ බැවින්, ශබ්දන්ත ස්වරය ස්ත්‍රී ලිංගයේ මේ ශබ්දවල පමණක් දුර්වල වන්නේ. 'ගංගාව' යන්න ස්ත්‍රී ලිංග ශබ්දයක් වශයෙන් ('ගංගාව ගැලුවා ය' යනුවෙන්) වාක්‍ය ගත කළ හැකි නමුත් (-'ආ' යන ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යයා-න්තය අභාවයට ගිය) 'ගභ' යන්නෙහි දී එසේ (ස්ත්‍රී ලිංග භාවය) නොයෙදෙන්නේ ද ස්ත්‍රී ලිංගය කෙරෙහි ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යයයන් ගේ බල පෑම ද ඇති හෙයිනි.

6 ශතවර්ෂයේ ලිපිවල අන්ත ස්වර භාතියෙන් "-අකාර" වත් වූ, මූල "-ඊ" කාරාන්ත නාමයක් නම් "රෙපෙන" "රෙජන" (අනුරා. පුව.)³² යනු ය. 10 ශතකය වන විට එය "රජන" (පුලියන්.)³³ යි ද වෙනස් විය.

මධ්‍යතන හා නූතන සිංහලයෙහි ස්ත්‍රී ලිංග නාමවල ප්‍රධාන ලක්ෂණය '-ඉ' හෝ 'ඉනි' යන ප්‍රත්‍යයයක් සහිත වීම ය. තද්භව රූප වශයෙන් ද ඒ අනුව වෙනත් පුල්-ලිංග හෝ විශේෂණ ප්‍රකෘතීන් යථාසාදාශ්‍රයෙන් '-ඉ' ප්‍රත්‍යයවත් වීමෙන් ද සෑදුණ වචන රාශියෙකි. සිංහල '-ඉනි' අන්ත නාම අයත් වන්නේ සංස්කෘත '-ඉන්' අන්ත පුල්ලිංග නාමවලින් ස්ත්‍රී '-ඊ' ප්‍රත්‍යය යෙදී භාවිත වූ වචනවලට හෝ ඒ අනුව යථාසාදාශ්‍රයෙන් සිදු වූ වචනවලට ය. හස්තින් -ඊ = හස්තීනී (සං.) > ඇතීනී (සිං.) එහෙත් "වැලහිනි" ආදිය සිදු වන්නේ යථාසාදාශ්‍රයෙනි. ම.ඉ.ආ. යුගයේ ද මෙහි යථාසාදාශ්‍ර රූප පැවැති බව පෙනේ. යක්බිනී නිදසුනි. එහෙත් සංස්කෘතයේ 'යක්ෂ' යන්නේ ස්ත්‍රී රූපය 'යක්ෂී' ය. 'යක්ෂිණී' යනු ඇතත් එය වෙනත් අර්ථ සඳහා ද යෙදෙන්නෙකි.

30. E.Z., III, 177.
31. E.Z., III, 250.
32. E.Z., IV, 114.
33. E.Z., I, 186.

ලිංග හෙදයන් සමග ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යය

මධ්‍ය ඉන්ද්‍රියානු ප්‍රාකෘතවල ‘-ඉ’, ‘-ඊ’ අන්ත පුල්ලිංග රූපවලින් වෙසෙසා දැක්වීම සඳහා ‘-ඉනී’ ‘-ඉනී’ යන ප්‍රත්‍යය බහුල ව යෙදෙන බව වැටර්ස් පෙන්වා දෙයි³⁴. (සං.) ගෘහිණී > (නූතන බෙංගෝලි) ‘සරණී’ (මධ්‍ය බෙං) ‘සරිණී’ ය. සාපිනී, සිංහිනී ආදී නිදසුන් බහුල ය. අමුල ‘-ඉනී’ ප්‍රත්‍යයේ යථාසාදාශ්‍රය අන්තිම නිදසුන් දෙකින් පෙනේ. (-ඉ, -ඊ පුං නාමයන් වෙසෙසා දැක්වීමට ‘-ඉනී’ ‘-ඉනී’ යන ප්‍රත්‍යය බහුල ව යෙදෙන බව කියන වැටර්ස් මතය සිංහල භාෂාවට අනුකූල නැත. සිංහලයෙහි දී ‘-ක්’ ‘-න්’ ‘-ප්’ ‘-ස්’ ‘-ය්’ ආදියෙන් විනා අනෙක් ව්‍යංජනාන්තයකින් මේ ප්‍රත්‍යය නොයෙදෙන හෙයිනි. වැටර්ස් මතය සිංහලයට අනුකූල නම් ඒ සඳහා මෙහි ශබ්ද-දන්තයේ විශේෂයක් අපේක්ෂා නොකළ යුතු හෙයිනි.

මේ හැර, විට්නි³⁵ භායණි වාචි ‘-ආනී’ අන්ත ස්ත්‍රී ශබ්ද ගණයක් (පු.ඉ.ආ.) ඉන්ද්‍රාණී, වරුණානී, පුරුකුන්සානී, මාතුලානී, ක්ෂත්‍රියාණී, විසින් ද, ‘-නී’ ප්‍රත්‍යයාන්තය පත්නී, පරුෂණී, අසික්නී, රොහිණී විසින් ද දක්වා ඇත. මේ රූප තද්භව වශයෙන් සිංහලයෙහි දුර්ලභ ය; විකෘත ය. පාලියෙහි ගභපතානී, සාකියානී යි තවත් රූප රාශියක් වේ. එහි ද සිංහල රූප දුර්ලභ ය; වෙනස් ය.

“සාකියානී—සැහැ දු”³⁶
 “ගභපතානී—ගෙහිමඹුව”³⁷

(පු.ඉ.ආ.) සපත්නී > (ම.ඉ.ආ.) සපත්නී; (පා) සවත්නී; (පුරාණ බෙංගෝලි) සනිනී, සනින්; (නූතන බෙංගෝලි) සතා, සත්; (හින්දි) සොන්, (බිහාරි) සවතිනියා යනු විසින් දක්නා ලැබේ. සිංහලයෙහි “සපත”³⁸ “සෙවෙත්”³⁹ “සෙවත”⁴⁰ සපත්නී ය යි විවිධ රූපයෙන් එය දක්නා ලැබේ. සිංහලයෙහි ‘-ආනී’ ප්‍රත්‍යයාන්තයන් දුර්ලභ වුව ද, බෙංගෝලි වැනි නු.ඉ.ආ. භාෂාවල නම් සුලභ ය.
 “මාලලානී, මාස්ථාර්නී, ඩාක්ථාර්නී” වශයෙනි.

-තෘ අන්ත නාම.

පු.ඉ.ආ. ස්ත්‍රී ලිංග ‘-තෘ’ අන්ත නාම ‘-ආ’ අන්ත බවට පත් වීම එහි ප්‍රථමා එක වචනයේ දී සිදු වේ. ම.ඉ.ආ. පාලි ආදියෙහි.

- I සමාසයෙක මූලාංග වශයෙන් ද,
- II මාතෘ, මාතෘය, මාතෘනං ආදී රූප මාලා වශයෙන් ද භාවිත වෙයි. සිංහල ප්‍රාකෘතයෙහි සිට මේ -තෘ ප්‍රත්‍යයාන්තයන් ම.ඉ.ආ. ශබ්ද විද්‍යාත්මක ලක්ෂණ වශයෙන් ‘-ආ’ කාරාන්ත ව භාවිත වීමෙන් ලෙබනගත වී ඇත්තේ පද විද්‍යාවට අනුව “-අ” කාරාන්ත ව ය. ක්‍රි.පූ. 3 ශතකය තෙක් ශිලා ලිපිවල මේ රූප දක්නා ලැබේ.

34. ODBL., p. 693.
 35. Whitney—Sanskrit Grammar Lond., 1941, p. 451.
 36. ධම්පියා අටුවා ගැටපදය, ජයතිලක සං 1932 (ධ.ගැ.) 47§17.
 37. ධ.ගැ. 64§31.
 39. ධ.ගැ. 28§3, කවිසිඵමිණ 1-20.
 38. Sigiri Graffiti, (S.G.) II, No. 152
 40. S.G., II, No. 41.

විමල විජයසූරිය

'කිත' (වෙස්ස.)⁴¹, 'ජිත' (තිඹිරි.)⁴² ජිත්‍ර සහ ජිතය (රුවන්. ටැ.)⁴³ යන රූප දක්නා ලැබේ. 'කිත' යන්න '*කිතා' ('දුහිතා, ධිතා වෙනුවට) යන කල්පිත රූපයක් ප්‍රභවය කොට නිපදවනු ලැබේ.

10 ගතකය දී ගෞරවාර්ථ ප්‍රත්‍යය සහිත ස්ත්‍රී ලිංග පද යෙදිණ.

"අරක් සමණන්, මෑණියන්, රජනෑණියන්, දෙ බියෙව්හු ද" යනුවෙනි.

කාරක යොගයෙහි ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යය

- i 'අය අබයස කිත අබි අනුරථිය.' (ක්‍රි.පූ. 2 ග.)⁴³
- ii 'සිරිකිත කිත උපසික විතය' (ක්‍රි.පූ. 2 ග.)⁴⁴
- iii 'ජිත්‍ර කමල අබ කරවික ටබි' (ක්‍රි. 5 ග. ?)⁴⁵

තුල්‍යාධිකරණ විශේෂණය එහි විශේෂයේ ලිංගය, විඛත, වචන, ගැනීම පු.ඉ.ආ. සහ ම.ඉ.ආ. මෙන් ම සිංහල ව්‍යාකරණ ලිංග යුගයේ ද ලක්ෂණයෙකි. ඒ ලක්ෂණය පෙන්වන විභක්ති ප්‍රත්‍යයක් ඉහත දක්වුණු පාඨවලට අයත් විශේෂණයන්හි නො පෙනේ.

iv "ශ්‍රීව පුත මකිමස කිතය තිග දෙවිය ලෙණේ"⁴⁶

i, ii, iii වාක්‍යයන්හි විඛත පස අවිද්‍යමාන වීමත් iv 'කිතය තිග දෙවිය' යනුවෙන් විශේෂණයෙහි විභක්ති විද්‍යමාන වීමත් අපට පෙන්වා දෙන්නේ මෙ කල සිදු වෙමින් පැවැති ශබ්ද විද්‍යාමය ධර්මතාවකි. එනම් ක්‍රි. 2 ගතකය සිට වෙගයෙන් සිදු වූ ශබ්ද-දන්තය දුර්වල වීමත් ශබ්ද භානියත් නිසා ව්‍යාකරණ ලිංග යුගයේ පටන් ව්‍යාජන වෙමින් ආ භාෂාවේ සරල වීම යි. iv නිදසුනෙන් පෙනෙන්නේ එයට ඉදුරා වෙනස් වූවකි. පු. සහ ම.ඉ.ආ. භාෂාවනට සාධාරණ වූ විශේෂණ විභක්ති සහිත පුරාණ ව්‍යාකරණ ලිංග යුගයේ නෂ්ටාවශේෂයෙකි. මෙසේ ශබ්ද විද්‍යාමය සරල වීමෙහි අවසාන ප්‍රතිඵලය වශයෙන් ඉන් මා (<මච්), දු වැනි නූතන රූප පහළ විය.

එහෙත් 10 ග. "කිතාරජන"⁴⁷ 'දෙවාරජන'⁴⁸ ආදියෙහි 'දෙවා' 'කිතා' යනුවෙන් ස්ත්‍රී (-ආ) ප්‍රත්‍යය යෙදුණේ සංඥ නාම වශයෙනි. විශේෂණ ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යයක් වශයෙන් නො වේ.

"පරුමක පුමන පුතන පව බතිකන ලෙණේ" (ක්‍රි.පූ. 1-2)⁴⁹.

"පරුමක නදික පුතග පරුමක මිතග ලෙණේ" (ක්‍රි.පූ. 1-2)⁵⁰ 'පුතන-බතිකන' සහ 'පුතග-මිතග' යි යෙදුණේ පුල්ලිංගයෙහි ය. මෙය ක්‍රි. 2 ගතකය පටන් ව්‍යාකරණ ලිංග ක්‍රමයන් සමඟ අභාවයට යා යුතු නමුත් පසු කාලයේ සාහිත්‍ය ප්‍රයෝගවල ද (පුරාණ යෙදුම් අනුකරණය කිරීම් වශයෙන්) යෙදී තිබේ. ක්‍රි. 10 සිය වසේ (?)

41. E.Z., I, 18-20.
 42. E.Z., IV, 227.
 43. E.Z., III, 122.
 43. Ceylon Journal of Science, S.G. (CJSc.) II, No. 502.
 44. E.Z., I, 18-20.
 45. *ibid.*
 46. CJSc. II, No. 693.
 47. E.Z., I, 186-7.
 48. E.Z., I, 25.
 49. CJSc., II, No. 502.
 50. E.Z., V, 237, No. 34.

ලිංග හෙදයන් සමග ස්ත්‍රී ප්‍රත්‍යය

- i “මාගම් පැවිජ්ජ කා සසභරායෙන් තෙත්ති”⁵¹
- ii “කා සසභ රායෙන් තෙත් මාගම් පැවිජ්ජ”⁵²

යන යෙදුම් දෙක මෙ කල සාහිත්‍ය (පණ්ඩිත) ප්‍රයෝගවල මේ ක්‍රමය පිළිබඳ පැවැති වෛකල්පික භාවය හා ව්‍යභිචාරී භාවය පෙන්වා දෙයි. ප්‍රථමයේ

- (i) තුල්‍යාධිකරණ විශේෂණයන් විඛිත් ගන්තා පුරාතන හා මධ්‍යතන ඉන්දු ආයතී කාරක ක්‍රමයන් දෙවැන්නේ
- (ii) එය ක්‍රමයෙන් සාධන සිංහල ව්‍යවහාරයට අනුරූප වීමත් පෙනෙයි. ප්‍රථමය පණ්ඩිත ප්‍රයෝග වශයෙන් අද තෙක් පැවැත එයි.

- i “බෙයන්ද්භි රන්වනු ගිරි හිසින් හෙන්නසුන් වැන්නො”⁵³
- ii විජාත මාතුයාපි—ලුහුචුහු මවට ජු”⁵⁴
- iii “සම පියොවින් මතු ජෙනුසුම් කියෙයිත් ජෙම්”⁵⁵
- iv “ලක්ඛණං ආගතං දිස්වා—මාගම් ලකුණෙන් පිරිහුන් මද්‍රිය අවිය දැකැ.”⁵⁶
- v “තමා ගේ සඵරහු මහනුවටහු හට”⁵⁷

විශේෂයෙන් ස්ත්‍රී නාම විශේෂණයන් ප්‍රත්‍යය ගැනීම ඉ.ආ. භාෂා ලක්ෂණයෙකි. බෙංගෝලියෙහි “පරමා සුන්දරී” “බත්සභාරා ගාහී” යනු පෙනේ.

ක්‍රි. 2 ශතකයේ ව්‍යාකරණ ලිංග ක්‍රමය භාවිතයෙන් ඇත් වූවාට පසු ද මේ ක්‍රමයේ නෂ්ටාවශේෂ සිංහලයෙහි විශේෂයෙන් සාහිත්‍ය ලෙඛනවල සමහර විටක දක්නා ලැබෙන්නේ එක්කෝ පැරැණි සම්ප්‍රදයට ගරු කිරීමක් වශයෙන් විය හැකි ය. නැත හොත් පාලි සංස්කෘත පරිවර්තන රීතියේ බල පෑම නිසා පණ්ඩිත ප්‍රයෝග වශයෙන් යෙදුණා විය හැකි ය.

---

51. සිබ වළඳ හා සිබ වළඳ විනිස, ජයතිලක සං (සිබ) 1934 29§12.
 52. සිබ. 29§12.
 53. SG II, No. 300.
 54. ධ.ගැ. 67§35.
 55. ධගැ. 27§9.
 56. වෙසතුරු ද සන්නො, හෙට්ටි ආරච්චි සං 1950 39§204.
 57. අමාවතුර, දෙතාලොක සං 1959 52.